

ΜΥΡΤΙΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΧΡΥΣΟΥΣ ΕΞ ΙΣΤΡΟΥ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΘΡΑΚΙΚΩΝ

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ
ΟΔΟΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΧΡΥΣΟΥΣ ΕΞ ΙΣΤΡΟΥ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ

α') Ὁμογενὴς ἐν Κωνσταντῇ τῆς Ρουμανίας διαμένων, εἶναι ἀπὸ τινος χρόνου κάτοχος χρυσοῦ ἐνεπιγράφου δακτυλίου, ἀνευρεθέντος, ὡς αὐτὸς λέγει, οὐ μακρὰν τοῦ ἐν ᾧ ἔκειτο τόπου ἢ ἀρχαία τῶν Μιλησίων ἀποικία Ἰστρου, βορείως τῆς πόλεως Κωνσταντῆς (Κωνσταντίας—Τόμων) περὶ τὰ 25 χιλιόμετρα. Ταῦτα ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ ἐν Κωνσταντῇ ἱατρὸς κ. Ἐκτωρ Σαραφίδης, παλαιὸς ἀπὸ τῶν συμφοιτητικῶν ἡδὴ ἐν Ἀθήναις χρόνων φίλος, ὅστις ἀπέστειλε καὶ τὰς σχετικὰς τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου φωτογραφίας μετὰ τινων περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν, παρακαλῶν ἅμα ὅπως γράψω περὶ τοῦ ἀρχαίου τούτου κειμηλίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ τοῦ δακτυλίου ἰδιοκτήτης ὑπολαμβάνων τὸ ὄνομα τοῦ θησαυρὸν πολυτίμητον ἔνεκα τῆς ἀρχαιότητός του καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ δυσαναστασίας ἐπιγραφῆς, δὲν ᾔσχεσε νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ πρὸς μετέτην εἰς λογίους καὶ εἰδικούς ἐν Ρουμανίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ἀλλ' οὐδεμίαν παρ' αὐτῶν ὁριστικὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐξηγήσιν τῆς ἐπιγραφῆς του μέχρι τοῦδε ἔλαβεν. Ἐπειδὴ ἡ παρεξήγησίν αὐτοῦ Ἰστρός¹⁾, ἐν ᾗ λέγεται

1) Ἡ Ἰστρός ἔχειτο οὐ μακρὰν τοῦ νῦν λεγομένου χωρίου Καραχαρμάν, νοτιώτερον τοῦ κάτω στομίου τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ θέσει Πορτίτσες ἢ Γεροστοβίτσα κατὰ τὸν Μελέτιον (Γεωγρ. τόμ. III, σελ. 48, ἐκδ. Ἀ. Γαζή). Ἐλαβε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰστρου (Σκύμου, Περίγ. 768). Ἦτο ἀποικία τῶν Μιλησίων κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐβδόμου π. Χ. αἰῶνος : «ὅπου τελευτᾷ ὁ Ἰστρός περὶ τὸν Εὐξείνιον Ἰστριανοὶ κατέκτισαν Μιλησίων ἀποικοί» (Εὐσταθίου, Παρεκβολαὶ εἰς Διονυσ. περιγ. 823). Ἡ πόλις ἔξικετο κατὰ τὸν Μαρκελλίνον (XXII) εἰς μεγάλην ἀκμὴν καὶ δύναμιν : «Istros quondam potentissima civitas», ἐπὶ τῶν χρόνων ὁμῶς τοῦ Στράβωνος, κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα ἐξέπεσεν εἰς πολίχνην : «Ἰστρός πολίχνην—Μιλησίων κτίσμα» (Γεωγρ Z, 6, 1). Μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριανοῦ (Περ. Εὐξ. Πόντ. 35), καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ (Ἰλλυρ. σελ. 683). Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει περὶ αὐτῆς : «καὶ ἐνθα μὲν πολιτικωτέρα ἐγένετο ἢ ὀλιγαρχία, ἐν Ἰστρῳ δὲ εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν» (Πολ. V, 5). Ἀπετέλει μετὰ τῶν παρακειμένων ἀποικιῶν Τόμων, Καλλάιδος, Διουνοπόλεως καὶ Ὀδησσοῦ τὴν καλουμένην Πεντάπολιν. Ἀφθονα αὐτῆς ἀργυρὰ νομίσματα περιεσώθησαν, ἐν οἷς ὀνομάζεται Ἰστρία. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου καλεῖται κα Ἰστρόπολις : «Histropolis Milesiorum (hist. n. IV, 18), ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ Πομπωνίου Μέλα : «in litoribus Istro proxima est Istropolis» (de orbis

ὅτι ἀνευρέθη ὁ δακτύλιος, ἦτο πόλις τῆς Μοισίας, περιλαμβανομένης κατὰ τοὺς κλασσικοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται ὁ δακτύλιος, εἰς τὴν χώραν τῶν Θρακῶν, τὰ δὲ «Θρακικά» ἀσχολοῦνται καὶ περὶ παντὸς ἀφορῶντος εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον ἐν γένει τῶν ἀρχαίων Θρακῶν καὶ τῶν ἐν Θράκῃ Ἑλληνικῶν ἀποικίων, νομίζομεν ὅτι δὲν ἀφιστάμεθα τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ γράφοντες ἐν αὐτῷ τὸ σημεῖωμα τοῦτο περὶ τοῦ προκειμένου δακτυλίου, ὅπως κινήθῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν εἰδικῶν πρὸς ἀκριβεστέραν αὐτοῦ μελέτην.

β') Ὁ δακτύλιος, οὐ παρατιθέμεθα ἐν φωτιστῷ σχεδὸν μεγέθει τὴν φωτογραφίαν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου, εἶναι κατεσκευασμένους ἐξ ἀπέφθον χυσοῦ 24 κεράτιων καὶ ἔχει βάρος 28,50 γραμμαρίων. Τὸ μήκος τῆς ἑλλειψοειδοῦς ψηφίδος τοῦ ἔχει διάμετρον 2, τὸ δὲ πλάτος του $1\frac{1}{2}$ ὑφε-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

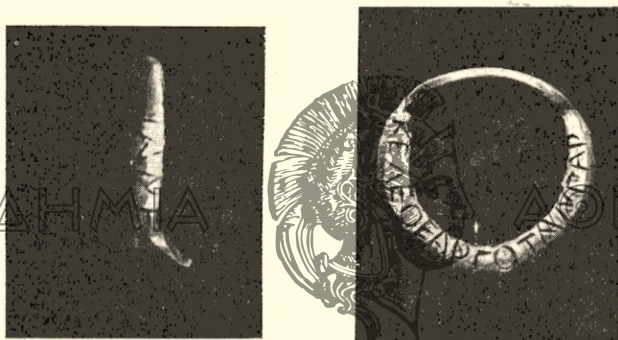
ΑΘΗΝΩΝ

κατοστομέτρων, τοῦ δὲ κυκλοτεροῦς κρίκου (στεφάνης) ἡ μὲν μεγάλη διάμετρος 2,8, ἡ δὲ μικροτέρα ἕνεκα τῆς ἐπικειμένης ψηφίδος 2,4 ὑφεκατοστομέτρων. Ὁ κρίκος εἶναι χονδροειδῶς ἀπειργασμένος καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ψηφίδος ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα οὐδεμιᾶς διακρινομένης προσκολλήσεως. Ἡ τῆς ψηφίδος παραστάσις εἶναι ἔκτεπος ἀνάγλυφος ὥς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίμασι.

Τὰ τῆς ψηφίδος γράμματα εἶναι κλασσικοῦ τύπου, τ. ἔ. ε'—δ' π. Χ. αἰῶνος καὶ εὐκρινῶς ἀναγινώσκονται, ΣΚΥΛ<Λ>ΕΩΤΩ<Ν>. Ἰζήνη τοῦ δευτέρου Λ ἀποκριβέντος διακρίνονται ἀριστερόθεν τοῦ σείστρον ἢ καθρέπτου(;) τῆς παραστάσεως, ἄλλως τε τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ χώρου ἀπαιτοῦντος ἐν τοῦλάχιστον γράμμα, τὸ δὲ τελικὸν Ω διακρίνεται πεπλα-

situ, II, 11, 5). Ἐλέγετο καὶ Ἰστριανῶν πόλις, (Δίωνος Κασσίου, Ρωμ. ἱστ. LI, 26, XXXVIII, 10). Ἴδε καὶ Κ. Κουρτίδου, Ἱστορία τῆς Θράκης, τόμ. I, σελ. 155, ἔτ. 1932, καὶ Σ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης σ. 141, ἔτ. 1929.

τυσμένον ὀπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ἐφρυσινώτου τοῦ θρόνου καὶ ἔτι κατωτέρω ἐν ἀποστάσει πρὸς τὰ κάτω πιθανῶς τὸ Ν. Ἡ ψηφίς φαίνεται περικεκομμένη ἰδίως δεξιόθεν, ὅπως λάβῃ τὸ σχῆμά της. Πολὺ πιθανὸν νὰ μετεσχηματίσθῃ ἐκ χρυσοῦ νομίσματος, τύπου ἑλληνορωμαϊκοῦ, οἷον ἔχουσι πολλὰ τῶν νομισμάτων τῶν κλασσικῶν χρόνων¹⁾, οὗ ἢ ἄλλη πλευρὰ ἐλειάνθη καὶ ἐστιλπνῶθη οὐδενὸς ἔχοντος καταλειφθέντος τῆς παραστάσεώς της. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη παρ' ὅλην τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου σύστασιν τοῦ ὅλου δακτυλίου καὶ τὴν μὴ διαφαινομένην προσκόλλησιν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου ἐνισχύεται ἐκ τῆς ἀναγλύφου ἐκτύπου ἐπὶ τῆς ψηφίδος παραστάσεως, ὥς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίσμασιν, ἐνῶ αἱ τῶν μεταλλίνων ψηφίδων τῶν δακτυλίων παραστάσεις εἶναι συνήθως ἔντυποι, τ. ἔ. ἔγχεχα-

γμένα ἐν τῷ πεδίῳ καὶ οὐχὶ ἔντυποι, τ. ἔ. ἐξέχουσαι αὐτοῦ. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ ἐξετυπώθῃ καὶ ἀρχῇθεν ἡ παράστασις διὰ ψηφίδος δακτυλίου γενομένης χρήσεως τοῦ σιδηροῦ ὀβελοῦ τοῦ ἔχοντος τὸν ἑγχοῖλον τύπον τῆς διὰ τοιαῦτα νομίσματα σφραγίδος.

Τὰ ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου γράμματα, κεφαραγμένα δι' ὀξυτάτου ὀργάνου ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας, πλὴν τῶν τελευταίων πέντε ΙΑΝΕ, κεφαραγμένων δι' ἀνεπαρκείαν χώρου ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ παραλλήλως πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ΑΝΤΑΡ, δὲν εἶναι τὰ ἀρχικῶς χαραχθέντα. Τοῦτο διαπιστοῦται οὐ μόνον ἐκ τῶν κάτωθεν αὐτῶν διαφαινομένων ἰχνῶν παλαιότερων γραμμάτων, τῶν ἀρχικῶν, τοῦ

1) Πρβλ. νομίσματα τῆς πόλεως Κυζίκου ἀπὸ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος ἐν τῷ πίνακι VI τοῦ καταλόγου νομισμάτων Warwick Wroth, περὶ οὗ ἴδε κατωτέρω, ἐν τῇ σημειώσει περὶ νομισματολογικῶν.

αὐτοῦ μεγέθους πρὸς τὸ τῶν τῆς ψηφίδος καὶ ἰδίως κάτωθεν τοῦ γραμματος Λ τοῦ ΚΕΛΕ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τύπου αὐτῶν, ὄντος μεταγενεστέρων χρόνων, τῶν πρώτων μ. Χ. αἰώνων. Ἀντιστρώξ, ὁ μεταχαράξας τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς ἀνακαίνισίν της πιθανῶς δὲν ἠκολούθησε πιστῶς τὰ ἔχνη τῶν παλαιότερων ἀποτριβέντων γραμμάτων, ἅτινα προφανῶς δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ διακρίνῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ ὀρθῶς. Ὅθεν ἐπ' αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεώς των μετεχάραξε μεγαλύτερα καὶ βαθυτέρα τὰ νῦν ὑπάρχοντα γράμματα, ὥς αὐτὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἀνεγίνωσκε τὰ παλαιότερα καὶ κατέστρεψεν οὕτω τὴν ἐπιγραφὴν. Εἰκάζεται ὅτι ἡ μεταχαράξις εἶναι ἔργον νεωτέρου τινὸς ἀρχαιοφίλου ἢ ἀρχαιοκαπήλου ἀδαοῦς τῆς ἐπιγραφικῆς.

γ.) Ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτύλιου ἀναγινώσκονται τὰ ἀκόλουθα γράμματα νῦν: ΚΕΛΕΟΕΑΡΓΟΤΑΝΤΑΡΙΑΝΕ. Μετεχαράχθησαν κακῶς, τὸ ἕκτον γράμμα Ε' ἀντὶ Σ, τὸ ἐνδέκατον Τ' ἀντὶ Υ' καὶ τὸ δέκατον τέταρτον Γ' ἀντὶ Τ, ὧν τὸ σχῆμα συμπίπτει ποσὶ ὅτιαι εἶναι τετρομμένα, ἔξ ἐσφαλμένης τοῦ μεταχαράκτου ἀντιλήψεως καὶ ἀναγνώσεως. Ἐπομένως ἡ ἐπιγραφὴ ἀποκαθισταμένη καὶ διαχωριζομένη κατὰ λέξιν εἶχεν ἀρχικῶς ὥς ἑξῆς: ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ <Ι>, τοῦ τελευταίου Ε' παριστάοντος τὴν διαφθογὸν ΕΙ ὥς ἐννοεῖται ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως ὀλοσθέντος τοῦ Ἰωνικοῦ ἀπαριθήτου καὶ ἐκ βαθυτέρου ἐνίοτε (μεχοὶ τοῦ 6 π. Χ. αἰῶνος) ἢ παραλειφθέντος παρ' αὐτοῦ τοῦ γράμματος Ι. Ἡ ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ.

Ἄν ὁ δακτύλιος εἶναι αὐτοῦτος, κατεσκευάσθη δηλ. ἀρχῇθεν αὐτάγκης, ὥς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποληφθῇ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου μετάλλου δέον ἡ ἐπιγραφὴ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου νὰ θεωρηθῇ ἐνιαία, μία καὶ ἡ αὐτὴ δηλ. καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναγινώσκεται: «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταριάνει (ἐδωρήσατο)», ἢ «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταρι ἀνέ(θηκεν)» τ. ἔ. «Ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἄργου εἰς τὸν Ἀνταριάνην (ἐδωρήσατο τὸν δακτύλιον)», ἢ «Ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἄργου εἰς τὸν Ἀνταρα ἀνέ(θηκε τὸν δακτύλιον)». Οὔτω κατὰ τὴν πρώτην ἐρμηνείαν καὶ ἀνάγνωσιν ἡ λέξις Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν ης εἶναι ὄνομα κύριον τινος, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡ λέξις Ἀ ν τ α ρ εἶναι ὄνομα Θεοῦ ἢ ἥρωος, πιθανῶς τοῦ ἐπὶ τῆς ψηφίδος ἀπεικονιζομένου.

Ἄν δὲ ἡ ἐκ νομίσματος μετασχηματισθεῖσα ψηφὶς προσεκολλήθη εἰς τὸν δακτύλιον (κρίκον) ἕνεκα μόνον τῆς παρατάσεώς της ὥς ἄλλοις τοῦ δακτύλιου διάκωσμος, τότε ἡ ἐπὶ τοῦ κρίκου ἐπιγραφὴ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ψηφίδος «Σκυλλεωτῶν», ἥτις φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτριβῇ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἄνευ φθορᾶς τινος τῆς παρα-

στάσεως καὶ διὰ τοῦτο ἀφείθη ἄθικτος. Οὕτω ὡς ἐπιγραφὴ τοῦ δακτυλίου δέον νὰ ὑποληφθῇ μόνον ἢ ἐπὶ τοῦ κρίνου ¹⁾).

δ') Τὸ ὄνομα Σκυλλεώτης εἶναι ἐθνικὸν καὶ προϋποθέτει ὄνομα πόλεως Σκυλλεία, πρβλ. Ἡράκλεια—Ἡρακλεώτης, Ἀλεξάνδρεια—Ἀλεξανδρεώτης, Παντάλεια—Πανταλεώτης. Πόλις ὅμως Σκυλλεία ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων μνημονεύεται. Ἐν τῷ Βρουττίῳ τῆς κατὰ Ἰταλίας κατὰ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ἔκειτο τὸ ἀκρωτήριον Σκυλλαιον, ἀποκληθὲν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παρ' αὐτῷ παραμένοντος μυθολογουμένου τέρατος Σκυλλης ²⁾). Τὸ ἀκρωτήριον ἐπετείχισεν ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων Ἀναξίλαος, κατασκευάσας ἰσχυρὸν λιμένα, ὅπως κωλύῃ τὴν εἰς τὸν πορθμὸν εἰσόδον τῶν Τυρρηνῶν πειρατῶν: «ἐκδέχεται δ' ἐντεῦθεν τὸ Σκύλλαιον, πέτρα χερσονησίους αὐτῇ, τὸν ἰσθμὸν ἀμφίδυμον καὶ ταπεινὸν ἔχουσα, δὴν Ἀναξίλαος ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων ἐπετείχισεν τοῖς Τυρρηνοῖς κατασκευάσας ναύσταθμον καὶ ἀφείλετο τοὺς ληστὰς τὸν διὰ πορθμοῦ διάπλουν» ³⁾). Τὸ Σκύλλαιον μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ⁴⁾ καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ ⁵⁾. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀκρωτηρίου περιεσώθη μέχρι σήμερον καλουμένον ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Scylla παρατηροῦνται δὲ παρ' αὐτῷ λείψανα τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς ἀποσκευῆς του πόλεως ⁶⁾). Ὁ κάτοικος αὐτοῦ τοῦ Σκυλλαίου ἐκαλεῖτο Σκυλλεάτης.

Ὁπότεως ἐν τῷ Βρουττίῳ περὶ τῶν πόλεων Κροτωνῶν καὶ Λοκρῶν. Ἐπισημνοῦν ἐπὶ τῆς πόλεως τῶν Κροτωνῶν ἀκτῆς ὑπῆρχε πόλις Σκυλλήτιον, ἀποικία τῶν Ἀθηναίων: Σκυλλήτιον ἀποικίος Ἀθηναίων τῶν μετὰ Μενεσθέως, νῦν δὲ Σκυλλαιον καλεῖται... Ἀπὸ δὲ τῆς πόλεως καὶ ὁ κόλπος Σκυλλητικὸς ὀνομάσται ⁷⁾. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 415 π. Χ. κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείαν ⁸⁾. Τῷ 345 π. Χ. οἱ Ρωμαῖοι ἀποικίσαντες τὸ Σκυλλήτιον μετωνόμασαν Scylacium. Ἐν ἐπιγραφαῖς φέρεται colonia Minervia Verria Augusta Scolacium ⁹⁾. Τὸ Σκυλλήτιον ἕνεκα τῆς ἐπαικάριου θέσεώς του ἦτο μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν Κροτωνιατῶν καὶ τῶν Λοκρῶν ¹⁰⁾. Τὰ ὀνόματα Σκυλλήτιον, Σκυλλάκιον, Scolacium, ὡς τὸ Σκυλλαιον, παράγονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τέρατος Σκυλλης καὶ αὐτῆς. Ὁ κάτοικος ὅμως τοῦ Σκυλλητίου ὀνομάζετο Σκυλλητινός ἢ

1) Ὁ γράφων δὲν εἶδε τὸν δακτύλιον. Τὰς παρατηρήσεις του στηριζε ἐπὶ τῶν φωτογραφικῶν καὶ ἐπὶ τῶν λεπτομερῶν πληροφοριῶν, ἃς ἐξήτησε περὶ τοῦ δακτυλίου παρὰ τοῦ φίλου ἱατροῦ, ὅστις προθύμως παρέσχεν αὐτάς.

2) Ὁ μῆρος Ὀδύς, Μ, 85—96.— 3) Στράβωνος, VI, 1, 35.— 4) Πολυβίου, XXXIV, 10.— 5) Ἀππιανὸς, Ἑμφ. Ρωμ. IV, 85.— 6) Paul. Wissowa, Real-Enzykl. ἐν τῇ λ. Σκύλλαιον.— 7) Στράβωνος, VI, 1, 15.— 8) Διοδώρου, XIII, 3.— 9) CIL, τόμ. X, 1, σελ. 12.— 10) Στράβωνος καὶ Διοδώρου ἐνθα ἀνωτ.

Σκυλλήτινος. Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος τοποθετεῖ τὸ Σκυλλήτιον ἢ ἄλλην ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν ἐν τῇ Σικελίᾳ παρὰ τῷ Σικελικῷ πορθμῷ, ὅπου παρέμεινεν ἡ Σκύλλα: «Σκυλλήτιον, πόλις Σικελίας, ὡς Εὐδοξος ἐν τῇ ἔκτῃ, τὸ ἔθνικόν Σκυλλήτινος»¹⁾.

Ἐκ τῶν προειρημένων εἰκάζεται ὅτι τὸ ἔθνικόν ὄνομα Σκυλλέωνται δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τοῦ Σκυλλαίου καὶ τοῦ Σκυλλήτιου, ὧν πιθανῶς τὸ ἀρχικόν ὄνομα, ἰδίως τοῦ Σκυλλαίου, ἦτο Σκύλλεια καὶ ὅτι ἂν ἡ τοῦ δακτυλίου ψηφίς εἶναι μετεσχηματισμένη ἐκ νομίσματος, τοῦτο θὰ ἦτο πάντως τῆς πόλεως Σκυλλαίου, καλουμένης καὶ Σκυλλείας. Τὸ ὑπὸ διάφορον κατάληξιν ὄνομα τῆς αὐτῆς πόλεως ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι, πρβλ. Ἰστρος—Ἰστροία, Ξάνθεια—Ξάνθη, Γάνος—Γάνια, Βερθή—Βέρροια, Κάλλατις—Καλλατία, Τόμοι—Τόμις, καὶ εἰ τι ἄλλο. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἀνὰ τὰς κυριώτερας νομισματολογίας καὶ καταλόγους νομισμάτων, τοὺς προσιτοὺς ἡμῖν²⁾, καὶ κατὰ τοὺς νομισματολόγους τοῦ ἔθνικοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀρχαιολογικῷ μνησίῳ, πλουσίῳ εἰς νομίσματα καὶ νομισματολογίας, οὐδὲν ἀντίστοιχον ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε τοῦ τε Σκυλλαίου καὶ τοῦ Σκυλλήτιου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπὸ τῶν πόλεων τούτων τῆς κατὰ τὰς ἀποκοπὴν νομισμάτων ἀφοῦ πᾶσαι αἱ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἶχον ὡς αὐτονομοὶ πόλεις τὰ ἰδία τῶν νομισμάτων ὠσαύτως καὶ ἡ τῆς ψηφίδος παραστάσις, ἣτις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὁποῖα ὁρμή (revers) νομίσματος, ἐν οὐδενὶ τῶν σφζομένων Ἑλληνικῶν πόλεων νομισμάτων ἀπαντᾷ καίπερ ὁμοιάζουσα πῶς, ἂν ἀπεικονίζῃ γυναῖκα καθήμενην ἐπὶ θρόνον, πρὸς παράστασιν τῆς Θεᾶς Κυβέλης ἐν τισι νομίσμασιν. Ἡ μῆτηρ τῶν Θεῶν ἀπ-

1) Στεφ. Βυζαντίου. ἐν τῇ λ. Σκυλλήτιον.

2) Mionnet E. T. Description de médailles antiques. Grecques et Romains, tom. 6, Paris, 1806—1813 καὶ Supplement, tom. 10, ὧν εἰς μετὰ πινάκων νομισμάτων, Paris, 1814—1837.

Head B. Historia nummorum, εκδ. 2α, Oxford, ἔτ. 1911, σελ. 88+966, μετὰ 5 πινάκων νομισμάτων καὶ ποικιλιῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰδόνων.

Babelon E. Traité des monnaies antiques Grecques et Romains, Paris ἔτ. 190—1910, tom. 8, μετὰ δύο τόμων πινάκων νομισμάτων.

Boubkowskii Dictionnaire numismatique, tom. 2, Leipzig, ἔτ. 1881—1882.

Imhoff—Blumer, Monnaies Grecques, Paris—Leipzig, ἔτ. 1883.

Egger Br. Griechische und Römische Münzen, Wien, ἔτ. 1912.

Mouchmow N. Antichnosti monet na Balcanskia polonostren (= τὰ ἀρχαία νομίσματα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου), ἔτ. 1912, 20+209 μετὰ 70 πινάκων νομισμάτων.

Wroth Warnick καὶ Stuard Pool, Catalogue of the Greek coins of Mysia, London, ἔτ. 1892, σελ. 35+217 μετὰ 35 πινάκων νομισμάτων.

Ὡσαύτως, Catalogue of the Greek coins in the British museum, London, σελ. 274.

Καὶ τινες ἡττοὺς ἀξίας συλλογῶν νομισμάτων καταλόγους ἰδιωτῶν εἰρικομένων ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Φιλιππουπόλεως.

εἰκονίζεται συνήθως ἐπὶ νομισμάτων καθήμενῃ ἐπὶ θρόνου κρατοῦσα διὰ τῆς προβλημένης δεξιᾶς φιάλην, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τύπανον καὶ ἑστεμμένην. Τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παραστάσει κρατούμενον μᾶλλον ὁμοιάζει πρὸς σεῖστρον ἢ καθρέπτην, τὸ δὲ ἐπὶ κεφαλῇς στέμμα ἔχει ὕψισθ' ἐν τοῦ θύσανον. Ἐλλείπει δὲ καὶ ὁ παρὰ τῷ θρόνῳ ἀπεικονιζόμενος ἐνίοτε λέων.

ε') Ἐκ τῶν τῆς ἐπιγραφῆς κυρίων ὀνομάτων τὰ Κ ε λ ε ὖ ς καὶ Ἄ ρ γ ο ς εἶναι Ἑλληνικὰ καὶ εὐχρηστα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κ ε λ ε ὖ ς ἐκαλεῖτο ἥρως τις Ἀθηναῖος κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἦτο δὲ καὶ ὄνομα πτηνοῦ τινος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην¹⁾. Κ ε λ ε ὖ ς δὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐκαλεῖτο καὶ τὶς τῶν ἐπισήμων Σαρπιατῶν τῶν συμπλευσάντων εἰς Σικελίαν μετὰ τοῦ Λωριέως, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀλεξανδρίδου, πρὸς ἀποικισμόν τοῦ Ἑρζκος²⁾ καὶ συμμετασχόντων τοῦ πρὸς τοὺς Συβαρίτας πολέμου τῶν Κροτωνιατῶν. Ἄ ρ γ ο ς ἦτο ὄνομα διαφόρων μυθολογουμένων ἤδη προσώπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Ἰδρυτοῦ καὶ ἥρωος τῆς φερωνύμου ἐν Πελοποννήσῳ, ἡγεστῆρος³⁾ ἢ ἦτο καὶ τὸ ἱερόν του τέμενος³⁾, τοῦ ναυπηγοῦ τῆς πελοποννησιακῆς Ἀργεῖς τῶν Ἀργοναυτῶν, γλύπτου τινὸς ξυλίνων ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ὁ Κελεὺς Ἄργον θὰ ἦτο ἀποικὸς τις τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀποικούντων ἢ Ἀθηναίων.

Τὸ ὄνομα δὲ τῆς Ἄ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς ἀνεκρίσθη ἡμῖν ἄλλαν, δὲν εἶναι Ἑλληνικὸν καὶ περ Ἑλληνικὸν τύπον ἔχον. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ Τυρρηνικὴ λέξις Ἄ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς σημαίνουσα τὸν ἄ ε τ ὸ ν κατὰ τὸν Ἡσύχιον: «ἄνταρ ἄετὸς ὑπὸ Κροτωνίων, Εὐφορίων δὲ διάσμα». Ὡσαύτως καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν φαίνεται τὸ Ἰταλικὸν Janus (Ἰανός). Ἐπομένως εἴτε Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς (Ἀνταριάει) εἴτε Ἀ ν τ α ρ ("Ἀνταρ ἀνέ[θηκε]) ἀναγνωσθῇ, ἢ λέξις εἶναι ξένη. Ὁ δακτύλιος λοιπὸν εἶναι τοῦ Ἑλληνος Κελεοῦ Ἀργου δῶρον πρὸς τὸν φίλον του Τυρρηνὸν Ἀνταριάνην ἢ ἀνάθημα εἰς τὸν Ἀνταρα, ἥρῳα ἢ θεόν τινα τῶν Τυρρηνῶν. Αἱ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι Ἑλλήνων ἀποίκων ἐμπορικαὶ σχέσεις πρὸς τοὺς Τυρρηνοὺς εἶναι γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι ὁ δακτύλιος, οὗ ἡ γνησιότης καὶ ἀρχαιότης (ε'. π. Χ. αἰῶνος) εἶναι ἀναμφισβήτητος, κατεσκευάσθη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ μετεκομίσθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰστροίαν ὑπὸ τινος τῶν τολμηρῶν θαλασσοπόρων ἐξ Ἰταλίας εἰς τὸν Εὐξείνιον ἢ ἐκ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ διασαφηνισθῇ ὑπὸ τινος τῶν εἰδικῶν νομισματολόγων ἢ ἐπὶ τῆς ψηφίδος παράστασις ἀντιβαλλομένη πρὸς ὁμοίας ἐπὶ νομισμάτων καὶ δακτυλιολίθων.

ΜΥΡΤΙΔΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) Ἀριστοτέλους, Ζώων ιστ. 8,3 καὶ 9,10.—2) Ἡρόδοτου, V, 46.—3) Τοῦ αὐτοῦ, VI, 80.

Θεσσαλονίκη
7.2.1936

ΧΡΥΣΟΥΣ ΕΞ ΙΣΤΡΟΥ ΕΝΕΠΗΓΡΑΦΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ

α') Όμογενής ἐν Κωνσταντίνῃ τῆς Ρουμανίας διαμένων, εἶναι ἀπό τινος χρόνου κάτοχος χρυσοῦ ἐνεπιγράφου δακτυλίου, ἀνευρεθέντος, ὡς αὐτὸς λέγει, οὐ μακρὰν τοῦ ἐν ᾧ ἔκειτο τόπου ἡ ἀρχαία τῶν Μιλησίων ἀποικία Ἰστρός, βορείως τῆς πόλεως Κωνσταντίνης (Κωνσταντίας — Τόμων) περὶ τὰ 25 χιλιόμετρα. Ταῦτα ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ ἐν Κωνσταντίνῃ ἱατρὸς κ. Ἐκτωρ Σαραφίδης, παλαιὸς ἀπὸ τῶν συμφοιτητικῶν ἤδη ἐν Ἀθήναις χρόνων φίλος, ὅστις ἀπέστειλε καὶ τὰς σχετικὰς τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου φωτογραφίας μετὰ τινων περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν, παρακαλῶν ἅμα ὅπως γραφῇ τι περὶ τοῦ ἀρχαίου τούτου κειμηλίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ τοῦ δακτυλίου ἰδιοκτήτης ὑπολαμβάνων τὸ ἔθμαίον του θησανρὸν πολυτίμητον ἔνεκα τῆς ἀρχαιότητός του καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ δυσαναγνώστου ἐπιγραφῆς, δὲν ἔπαυσε καὶ ὑποβάλλει αὐτὸ πρὸς μελέτην εἰς λογίους καὶ εἰδικούς ἐν Ῥουμανίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ἀλλ' οὐδεμίαν παρ' αὐτὸν ὑποτιμὴν ἀνάγκασεν καὶ ἀπομνηστικὴν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ μὲντοι τοῦδε ἔλαβεν. Ἐπειδὴ ἡ παρέρχουσα σφραγὶς (Ἰστρός), ἐν ἣ λέγεται

1) Ἡ Ἰστρός ἔκειτο οὐ μακρὰν τοῦ νῦν λεγομένου χωρίου Καρ-
χαρμάν, νοτιώτερον τοῦ κάτω στομίου τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ θέσει
Πορτίτσες ἢ Γεροστοβίτσα κατὰ τὸν Μελέτιον (Γεωγρ. τόμ.
III, σελ. 48, ἐκδ. Ἀ. Γαζῆ). Ἐλαβε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰστρου
(Σκύμνου. Περιγῆ. 768). Ἦτο ἀποικία Μιλησίων κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα
τοῦ ἑβδόμου π. Χ. αἰῶνος· ὅπου τελευτᾷ ὁ Ἰστρός περὶ τὸν Εὔξεινον Ἰσθμιοὶ
κατέφθησαν Μιλησίων ἀποικοὶ «Εὐσταθίου, Παρεμβολαὶ εἰς Διονυσ. περιγῆ.
823). Ἡ πόλις ἔτίκετο κατὰ τὸν Μαρκελλίνο (XXII) εἰς μεγάλην ἀκμὴν
καὶ δόναμιν· «Istros quondam potentissima civitas», ἐπὶ τῶν χρόνων ὅμως τοῦ
Στράβωνος κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα ἐξέπεσεν εἰς πολίχνιον· «Ἰστρες
πολίχνιον—Μιλησίων κτίσμα» (Γεωγρ. Ζ, 6, 1). Μνημονεύεται καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀρ-
ριανοῦ (Περ. Εὐξ. Πόντ. 35), καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ (Ἰλλυρ. σελ. 683). Ὁ
Ἀριστοτέλης λέγει περὶ αὐτῆς· «καὶ ἐνθα μὲν πολιτικωτέρα ἐγένετο ἡ
ὀλιγαρχία, ἐν Ἰστρῳ δὲ εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν» (Πολ. V, 5). Ἀπετέλει μετὰ
τῶν παρακειμένων ἀποικίων Τόμων, Καλλίτιδος, Διονυσοπόλεως καὶ Ὀδησσοῦ
τὴν καλουμένην Πεντάπολιν. Ἀφθονα αὐτῆς ἀργυρὰ νομίσματα περιεσώ-
θησαν, ἐν οἷς ὀνομάζεται Ἰστρία. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου καλεῖται καὶ
Ἰστρόπολις· «Histropolis Milesiorum (hist.n.IV,18), ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ
Πομπωνίου Μέλα· «in litoribus Istro proxima est Isthropolis» (des orbis

ὅτι ἀνευρέθη ὁ δακτύλιος, ἦτο πόλις τῆς Μοισίας περιλαμβανομένης κατὰ τοὺς κλασσικοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται ὁ δακτύλιος, εἰς τὴν χώραν τῶν Θρακῶν, τὰ δὲ «Θρακικά» ἀσχοιοῦνται καὶ περὶ παντὸς ἀφορῶντος εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον ἐν γένει τῶν ἀρχαίων Θρακῶν καὶ τῶν ἐν Θράκῃ Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, νομίζομεν ὅτι δὲν ἀφίσταμεθα τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ γράφοντες ἐν αὐτῷ τὸ σημεῖωμα τοῦτο περὶ τοῦ προκειμένου δακτυλίου, ὅπως κινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν εἰδικῶν, πρὸς ἀκριβεστέραν αὐτοῦ μελέτην.

β') Ὁ δακτύλιος, οὗ παρατιθέμεθα ἐν φυσικῷ σχεδὸν μεγέθει τὴν φωτογραφίαν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου, εἶναι κατεσκευασμένος ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ 24 καρατίων καὶ ἔχει βάρος 28,50 γραμμαρίων. Τὸ μήκος τῆς ἐλλειψοειδοῦς ψηφίδος του ἔχει διάμετρον 2, τὸ δὲ πλάτος του $1\frac{1}{2}$ ὑφε-

καστομέτρων, τοῦ δὲ κυκλοτεροῦς κρίκου (στεφάνης) ἡ μὲν μεγάλη διάμετρος 2,8, ἡ δὲ μικροτέρα ἔνεκα τῆς ἐπικειμένης ψηφίδος 2,4 ὑφεκατοστομέτρων. Ὁ κρίκος εἶναι χονδροειδῶς ἀπειργασμένος καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ψηφίδος ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα οὐδεμιᾶς διακρινομένης προσκολλησεως. Ἡ τῆς ψηφίδος παράστασις εἶναι ἔκτυπος ἀνάγλυφος ὥς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίσμασι.

Τὰ τῆς ψηφίδος γράμματα εἶναι κλασσικοῦ τύπου, τ. ἔ. ε'—δ' π. Χ. αἰῶνος καὶ εὐκρινῶς ἀναγινώσκονται, ΣΚΥΛ<Α>ΕΩΤΩ<Ν>. Ἰζνη τοῦ δευτέρου Α ἀποτριβέντος διακρίνονται ἀριστεροῦθεν τοῦ σείστρου ἢ καθρέπτου (:) τῆς παραστάσεως, ἄλλως τε τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ χώρου ἀπαιτοῦντος ἐν τοῦλάχιστον γράμμα, τὸ δὲ τελικὸν Ω διακρίνεται πεπλα-

■itu, II, 11, 5). Ἐλέγγο καὶ Ἰστριανῶν πόλεις, (Δίωνος Κασσίον. Ρωμ. ἱστ. LI, 26, XXXVIII, 10) Ἴδε καὶ Κ. Κουρτίδου, Ἱστορία τῆς Θράκης, τόμ. I, σελ. 155, ἔτ. 1932, καὶ Σ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ θέσμιαι Θράκης σ. 141, ἔτ. 1929.

τυσμένον ὀπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ξρυσινώτου τοῦ θρόνου καὶ ἔτι κατωτέρω ἐν ἀποστάσει πρὸς τὰ κάτω πιθανῶς τὸ Ν. Ἡ ψηφίς φαίνεται περικεκομμένη ἰδίως δεξιόθεν, ὅπως λάβῃ τὸ σχῆμά της. Πολὺ πιθανὸν νὰ μετεσχηματίσθῃ ἐκ χρυσοῦ νομίσματος τύπου ἑλλειψοειδοῦς, οἷον ἔχουσι πολλὰ τῶν νομισμάτων τῶν κλασσιζῶν χρόνων¹⁾, οὗ ἡ ἄλλη πλευρὰ ἐλειάνθη καὶ ἐστιλπνῶθη οὐδενὸς ἴχνους καταλειφθέντος τῆς παραστάσεώς της· Ἡ ὑπόθεσις αὕτη παρ' ὅλην τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου σύστασιν τοῦ ὅλου δακτυλίου καὶ τὴν μὴ διαφαινομένην προσκόλλησιν τῆς ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου ἐνισχύεται ἐκ τῆς ἀναγλύφου ἐκτύπου ἐπὶ τῆς ψηφίδος παραστάσεως, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομίσμασιν, ἐνῶ αἱ τῶν μεταλλίνων ψηφίδων τῶν δακτυλίων παραστάσεις εἶναι συνήθως ἔντυποι, τ. ἑ. ἐγκαρα-

γμένα ἐν τῷ πεδίῳ καὶ οὐχὶ ἐκτυποι, τ. ἑ. ἐξέχουσαι αὐτοῦ. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ ἐξετυπώθῃ καὶ ἀρχῇθεν ἡ παράστασις διὰ ψηφίδος δακτυλίου γενομένης χρήσεως τοῦ σιδηροῦ ὀβελοῦ τοῦ ἔχοντος τὸν ἔγκαιον τύπον τῆς διὰ τοιαῦτα νομίσματα σφραγίδος.

Τὰ ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτυλίου γράμματα, κεχαραγμένα δι' ὀξυτάτου ὀργάνου ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας, πλὴν τῶν τελειῶν πέντε IANE, κεχαραγμένων δι' ἀνεπάρκειαν χώρου ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ παραλλήλως πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ANTAP, δὲν εἶναι τὰ ἀρχικῶς χαραχθέντα. Τοῦτο διαπιστοῦται οὐ μόνον ἐκ τῶν κάτωθεν αὐτῶν διαφαινομένων ἰχνῶν παλαιότερων γραμμάτων, τῶν ἀρχικῶν, τοῦ

1) Πρβλ. νομίσματα τῆς πόλεως Κυζίκου ἀπὸ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος ἐν τῷ πίνακι IV καταλόγου νομισμάτων Warwick Wroth, περὶ οὗ ἴδε κατωτέρω, ἐν τῇ σημειώσει περὶ νομισματολογίων.

αὐτοῦ μεγέθους πρὸ τὸ τῶν τῆς ψηφίδος καὶ ἰδίως κάτωθεν τοῦ γραμματος Λ τοῦ ΚΕΛΕ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τύπου αὐτῶν, ὄντος μεταγενεστέρων χρόνων, τῶν πρώτων μ. Χ. αἰώνων. Δυστυχῶς ὁ μεταχαράζας τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς πιθανῶς δὲν ἠκολούθησε πιστῶς τὰ ὕχνη τῶν παλαιότερων ἀποτριβέντων γραμμάτων, ἅτινα προφανῶς δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ διακρίνῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ ὀρθῶς. "Ὅθεν ἐπ' αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεώς των μετεχάραξε μεγαλύτερα καὶ βαρύτερα τὰ νῦν ὑπάρχοντα γράμματα, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἀνεγίνωσκε τὰ παλαιότερα καὶ κατέστρεψεν οὕτω τὴν ἐπιγραφὴν. Εἰκάζεται ὅτι ἡ μεταχαράξις εἶναι ἔργον νεωτέρου τινὸς ἀρχαιοφίλου ἢ ἀρχαιοκαπήλου ἀδικοῦς τῆς ἐπιγραφικῆς.

γ'.) Ἐπὶ τοῦ κρίκου τοῦ δακτύλιου ἀναγινώσκονται τὰ ἀκόλουθα γράμματα νῦν: ΚΕΛΕΟΕΑΡΓΟΤΑΝΤΑΡΙΑΝΕ. Μετεχαράχθησάν κακῶς, τὸ ἕκτον γράμμα Ε ἀντὶ Σ, τὸ ἐνδέκατον Τ ἀντὶ Υ καὶ τὸ δέκατον τέταρτον Γ ἀντὶ Τ, ὃν τὸ σχῆμα συμπίπτει πῶς, ὅταν εἶναι τετριμμένα, ἐξ ἐσφαλμένης τοῦ μεταχαράκτου ἀναγνώσεως καὶ ἀναγνώσεως. Ἐπομένως ἡ ἐπιγραφὴ ἀποκαθισταμένη καὶ ἀναγνωριζομένη κατὰ λέξιν εἶχεν ἀρχικῶς ὡς ἑξῆς: ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ <Ι>, τοῦ τελευταίου Ε παριστάνοντος τὴν διφθόγγον ΕΙ, ὡς ἔγινετο μέχρι τῆς ἐπιχαρατῆσεως ὁλοσχερῶς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφειήτου καὶ ἐπὶ βραχύτερον ἑνίστε (μέχρι τοῦ ε' ἢ 8' π. Χ. αἰῶνος) ἢ παραλειπόμενος καὶ αὐτῷ τοῦ γράμματος Ι. Ἡ ΚΕΛΕΟΣ ΑΡΓΟΥ ΑΝΤΑΡΙΑΝΕ.

"Αν ὁ δακτύλιος εἶναι αὐτοῦτος, κατεσκευάσθη δηλ. ἀρχῇθεν αὐτάρχης, ὡς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολήφῃ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου μετάλλου δέον ἢ ἐπιγραφὴ τῆς τε ψηφίδος καὶ τοῦ κρίκου νὰ θεωρηθῇ ἐνιαία, μία καὶ ἡ αὐτὴ δηλ. καὶ κατὰ πάσαν πιθανότητα ἀναγινώσκεται: «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταριάνη (ἐδωρήσατο, ἢ «Σκυλλεωτῶν Κελεὸς Ἄργου Ἀνταρι ἀνέ(θηκεν)» τ. ἔ. «Ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἄργου εἰς τὸν Ἀνταριάνην (ἐδωρήσατο τὸν δακτύλιον)», ἢ «Ἐκ τῶν Σκυλλεωτῶν ὁ Κελεὸς (υἱὸς) τοῦ Ἀργου εἰς τὸν ἄνταρα ἀνέ(θηκεν τὸν δακτύλιον)». Οὕτω κατὰ τὴν πρώτην ἐρμηνείαν καὶ ἀνάγνωσιν ἡ λέξις Ἀ ν τ α ρ ι ἄ ν η ς εἶναι ὄνομα κυρίου τινος, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἢ λέξις Ἀ ν τ α ρ εἶναι ὄνομα Θεοῦ ἢ ἥρωος, πιθανῶς τοῦ ἐπὶ τῆς ψηφίδος ἀπεικονιζομένου.

"Αν δὲ ἡ ἐκ νομίσματος μετασχηματισθεῖσα ψηφὶς προσεκολλήθη εἰς τὸν δακτύλιον (κρίκον) ἔνεκα μόνον τῆς παραστάσεώς της ὡς ἀπλοῦς τοῦ δακτύλιου διάκοσμος, τότε ἡ ἐπὶ τοῦ κρίκου ἐπιγραφὴ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ψηφίδος «Σκελλεωτῶν», ἥτις φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτρίβῃ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἀνευ φθορᾶς τινος τῆς παρα-

στάσεως· καὶ διὰ τοῦτο ἀφείθη ἄδικτος. Οὕτω ὡς ἐπιγραφὴ τοῦ δακτυλίου δέον νὰ ὑποληφθῇ μόνον ἢ ἐπὶ τοῦ κρίκου ¹⁾).

δ') Τὸ ὄνομα Σκυλλεώτης εἶναι ἐθνικὸν καὶ προϋποθέτει ὄνομα πόλεως Σκυλλεία, πρβλ. Ἡράκλεια—Ἡρακλεώτης, Ἀλεξάνδρεια—Ἀλεξανδρεώτης, Παντάλεια—Πανταλεώτης. Πόλις ὅμως Σκυλλεία ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων μνημονεύεται. Ἐν τῷ Βρουττίῳ τῆς κάτω Ἰταλίας κατὰ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ἔκειτο τὸ ἀκρωτήριο Σκυλλαιον, ἀποκλιθεὶς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παρ' αὐτῷ παραμένοντος μυθολογουμένου τέρατος Σκυλλῆος ²⁾). Τὸ ἀκρωτήριο ἐπετείχισεν ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων Ἀναξίλαος, κατασκευάσας ἰσχυρὸν λιμένα, ὅπως κολύη τὴν εἰς τὸν πορθμὸν εἴσοδον τῶν Τυρρηνῶν πειρατῶν: «ἐκδέχεται δ' ἐντεῦθεν τὸ Σκυλλαιον, πέτρα γερονησίζουσα ὑψηλή, τὸν ἰσθμὸν ἀμφίδυμον καὶ ταπεινὸν ἔχουσα, ὃν Ἀναξίλαος ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων ἐπετείχισε τοῖς Τυρρηνοῖς κατασκευάσας ναύσταθμον καὶ ἀφείλετο τοὺς ληστὰς τὸν διὰ πορθμοῦ διάπλουν» ³⁾). Τὸ Σκυλλαιον μνημαίνεται καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ⁴⁾ καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ ⁵⁾. Τὸ ὄνομα τὸν ἀκρωτηρίου περιεσώθη μέχρι σήμερον καλουμένον ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Scylla παρατηροῦνται δὲ παρ' αὐτῷ λείψανα τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς ἀποικίας τῆς πόλεως ⁶⁾). Ὁ κάτοικος ὅμως τοῦ Σκυλλαιῶν ἑκαλεῖτο Σκυλλήτιος. Ὁσάντως ἐν τῷ Βρουττίῳ μετὰ τὸν πόλεμον Κρότωνος καὶ Λοκρῶν Ἐπισφύριον ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἴονιον πελάγος ἀκτῆς ὑπῆρχε πόλις Σκυλλήτιον, ἀποικία τῶν Ἀθηναίων. Σκυλλήτιον ἀποικος Ἀθηναίων τῶν μετὰ Μενεσθέως, νῦν δὲ Σκολακίων καλεῖται... Ἀπὸ δὲ τῆς πόλεως καὶ ὁ κόλπος Σκυλλητικὸς ὠνόμασται ⁷⁾. Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 415 π. Χ. κατὰ τὴν εἰς Σικελίαν τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείαν ⁸⁾. Τῷ 345 π. Χ. οἱ Ῥωμαῖοι ἀποικίσαντες τὸ Σκυλλήτιον μετωνόμασαν Scylacium. Ἐν ἐπιγραφαῖς φέρεται colonia Minervia Verria Augusta Scolacium ⁹⁾. Τὸ Σκυλλήτιον ἔνεκα τῆς ἐπικαίου θέσεώς του ἦτο τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μετὰ τῶν Κροτωνιατῶν καὶ τῶν Λοκρῶν ¹⁰⁾. Τὰ ὀνόματα Σκυλλήτιον, Σκυλλάκιον, Scolacium, ὡς τὸ Σκυλλαιον, παράγονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τέρατος Σκυλλῆος καὶ αὐτά. Ὁ κάτοικος ὅμως τοῦ Σκυλλητίου ὠνομάζετο Σκυλλητινός ἢ

1) Ὁ γράφων δέν εἶδε τὸν δακτύλιον. Τὰς παρατηρήσεις του στηρίζει ἐπὶ τῶν φωτογραφιῶν καὶ ἐπὶ τῶν λεπτομερῶν πληροφοριῶν, ὥς ἐξήγησε περὶ τοῦ δακτυλίου παρὰ τοῦ φίλου ἱατροῦ, ὅστις προθύμως παρέσχεν αὐτάς.

2) Ὁμήρου Ὀδύς. Μ. 85—96.— 3) Στράβωνος, VI, 1, 35.— 4) Πολυβίου, XXXIV, 10.— 5) Ἀππιανός, Ἑμφ. Ῥωμ. IV, 85.— 6) Pauli. Wissowa, Real-Enkyl. ἐν τῇ λ. Σκυλλαιον.— 7) Στράβωνος, VI, 1, 15.— 8) Διοδώρου, XIII, 3.— 9) C I L, τόμ. X, 1, σελ. 12.— 10) Στράβωνος καὶ Διοδώρου ἐνθα ἀνωτ.

Σκυλλήτιον. Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος τοποθετεῖ τὸ Σκυλλήτιον ἢ ἄλλην ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν ἐν τῇ Σικελίᾳ παρὰ τῷ Σικελικῷ πορθμῷ, ὅπου παρέμεινεν ἡ Σκυλλία: «Σκυλλήτιον, πόλις Σικελίας, ὡς Εὐδοξος ἐν τῇ ἔκτῃ, τὸ ἔθνικόν Σκυλλήτινος»¹⁾).

Ἐκ τῶν προειρημένων εἰκάζεται ὅτι τὸ ἔθνικόν ὄνομα Σκυλλήτιον δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τοῦ Σκυλλήτιου καὶ τοῦ Σκυλλήτιου, ὃν πιθανῶς τὸ ἀρχικόν ὄνομα, ἰδίως τοῦ Σκυλλαίου, ἦτο Σκυλλεία καὶ ὅτι ἂν ἡ τοῦ δακτυλίου ψηφὶς εἶναι μετεσχηματισμένη ἐκ νομίσματος, τοῦτο θὰ ἦτο πάντως τῆς πόλεως Σκυλλαίου, καλουμένης καὶ Σκυλλείας. Τὸ ὑπὸ διάφορον κατέλθῃ ὄνομα τῆς αὐτῆς πόλεως ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι, πρὸς. Ἰστρος—Ἰστρία, Ξάνθεια—Ξάνθη, Γάνος—Γανία, Βερόη—Βεροία, Κάλλατις—Καλλατία, Τόμοι—Τόμις, καὶ εἴ τι ἄλλο. Ἀνστυχῶς ὅμως κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἀνὰ τὰς κυριωτέρας νομισματολογίας καὶ καταλόγους νομισμάτων, τοὺς προσитоῦς ἡμῖν²⁾, καὶ κατὰ τοὺς νομισματολόγους τοῦ ἐθνικοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, πλουσίον εἰς νομίσματα καὶ νομισματολογίας, οὐδὲν νομίσμα ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε τοῦ Σκυλλαίου καὶ τοῦ Σκυλλήτιου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπὸ τῶν πόλεων τούτων τῆς κατὰ Ἑλλάδα ἀποκοπῆς νομισμάτων, ἀφοῦ πάντα μὲν Ἑλλάδα καὶ Σικελία Ἑλληνικὰ ἀποικία εἶχον ὡς ἀπὸ κοινοῦ πόλεις τὰ ἴδια τῶν νομισμάτων ὡς ἀπὸ κοινοῦ, καὶ ἡ τῆς ψηφίδος παράστασις, ἣτις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὁμοσθένειος (tevers) νομίσματος, ἐν οὐδενὶ τῶν σφωζομένων Ἑλληνικῶν πόλεων νομισμάτων ἀπαντᾷ καίπερ ὁμοιάζουσα πῶς, ἂν ἀπεικονίζῃ γυναῖκα καθήμενη ἐπὶ θρόνον, πρὸς παράστασιν τῆς Θεᾶς Κυβέλης ἐν τισι νομίσμασιν. Ἡ μήτηρ τῶν Θεῶν ἀπ-

1) Στεφ. Βυζαντίου. ἐν τῇ λ. Σκυλλήτιον.

2) Mionnet E. T. Description de médailles antiques, Grecques et Romains, τόμ. 6, Paris, 1806—1813 καὶ Supplement, τόμ. 10, ὃν εἰς μετὰ πινάκων νομισμάτων, Paris, 1814—1837.

Head B. Historia nummorum, ἐκδ. 2α, Oxford, ἔτ. 1911, σελ. 88+966, μετὰ 5 πινάκων νομισμάτων καὶ πολυαριθμῶν ἐν τῷ καινῷ εἰκόνων.

Babelon E. Traité des monnaies antiques Grecques et Romains, Paris ἔτ. 1901—1910, τόμ. 3, μετὰ δύο τόμων πινάκων νομισμάτων.

Boubkowskii Dictionnaire numismatique, τόμ. 2, Leipzig, ἔτ. 1881—1882.

Imhof—Blumer, Monnaies Grecques, Paris—Leipzig, ἔτ. 1883.

Egger Br. Griechische und Römische Münzen, Wien, ἔτ. 1912.

Mouchmow N. Antichisniti moneti na Balcanskia polouostrov (= τὰ ἀρχαία νομίσματα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου), ἔτ. 1912, 20+509 μετὰ 70 πινάκων νομισμάτων.

Wroth Warnick καὶ Stuard Pool, Catalogue of the Greek coins of Mysia, London, ἔτ. 1892, σελ. 35+217 μετὰ 35 πινάκων νομισμάτων.

Ὡσαύτως, Catalogue of the Greek coins in the British museum, London, σελ. 274.

Καὶ τινες ἡττονος ἀξίας συλλογῶν νομισμάτων καταλόγους ἰδιωτῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Φιλιππουπόλεως.

εἰκονίζεται συνήθως ἐπὶ νομισμάτων καθήμενῃ ἐπὶ θρόνου κρατοῦσα διὰ τῆς προβεβλημένης δεξιᾶς φιάλην, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τύμπανον καὶ ἐστεμμένην. Τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παραστάσει κρατούμενον μᾶλλον ὁμοιάζει πρὸς σείστορον ἢ καθρέπτῃν, τὸ δὲ ἐπὶ κεφαλῇς στέμμα ἔχει ὀπισθέν του θύσανον. Ἐλλείπει δὲ καὶ ὁ παρὰ τῷ θρόνῳ ἀπεικονιζόμενος ἐνίοτε λέων.

ε') Ἐκ τῶν τῆς ἐπιγραφῆς κυρίων ὀνομάτων τὰ Κ ε λ ε ὸ ς καὶ Ἀ ρ γ ο ς εἶναι Ἑλληνικὰ καὶ εὐχρηστα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κ ε λ ε ὸ ς ἐκαλεῖτο ἥρως τις Ἀθηναῖος κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἦτο δὲ καὶ ὄνομα πτηνοῦ πινος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ¹⁾. Κ ε λ ε α ς δὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐκαλεῖτο καὶ τις τῶν ἐπισήμων Σπαρτιατῶν τῶν συμπλευσάντων εἰς Σικελίαν μετὰ τοῦ Λωκίως, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀλεξανδρίδου, πρὸς ἀποικισμὸν τοῦ Ἑρκεος ²⁾ καὶ συμμετασχόντων τοῦ πρὸς τοὺς Συβαρίτας πολέμου τῶν Κροτωνιατῶν. Ἀ ρ γ ο ς ἦτο ὄνομα διαφόρων μυθολογούμενων ἤδη προσώπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ ἥρωος τῆς φερωνύμου ἐν Πελοποννήσῳ πόλεως, παρ' ἣ ἦτο καὶ τὸ ἱερὸν του τέμενος ³⁾, τοῦ ναυπηγοῦ τῆς περιουσιᾶς Ἀργούς τῶν Ἀργοναυτῶν, γλύπτου τινὸς ξυλίνων ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ὁ Κελεὸς Ἀργου θά ἦτο ἀποικὸς τις τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας Λοκίων ἢ Ἀθηναίων.

Τὸ ὄνομα ὅμως Ἀ ν τ α ρ ι ά ν η ς ἀναστὰς ἡμῖν ἄλλοθεν, δὲν εἶναι Ἑλληνικὸν καὶ ἀπὸ Ἑλληνικὸν τύπον ἔχει. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ Τυρρηνικὴ λέξις ἄ ν τ α ρ ἀντιφώνουσα τὸν ἄ ν τ ο ν κατὰ τὸν Ἡσύχιον: «ἄνταρ ἀετὸς ὅστις Τυρρηνῶν Ἐυφορίων δὲ διάσμα». Ὡσαύτως καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν φαίνεται τὸ Ἰταλικὸν Janus (Ἰανός). Ἐπομένως εἴτε Ἀ ν τ α ρ ι ά ν η ς (Ἀνταριάνη) εἴτε Ἀ ν τ α ρ ("Ἀνταρι ἀνέ[θηκε]) ἀναγνωσθῇ, ἡ λέξις εἶναι ξένη. Ὁ δακτύλιος λοιπὸν εἶναι τοῦ Ἑλληνος Κελεοῦ Ἀργου δῶρον πρὸς τὸν φίλον του Τυρρηνὸν Ἀνταριάνην ἢ ἀνάθημα εἰς τὸν Ἀνταρα, ἥρως ἢ θεὸν τινα τῶν Τυρρηνῶν. Αἱ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι Ἑλλήνων ἀποίκων ἐμπορικαὶ σχέσεις πρὸς τοὺς Τυρρηνοὺς εἶναι γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι ὁ δακτύλιος, οὗ ἡ γνησιότης καὶ ἀρχαιότης (ε'. π. Χ. αἰῶνος) εἶναι ἀναμφισβήτητος, κατεσκευάσθη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ μετεκομίσθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰστροίαν ὑπὸ τινος τῶν τολημῶν θαλασσοπόρων ἐξ Ἰταλίας εἰς τὸν Εὐξείνιον ἢ ἐκ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εὐχῆς ἔργον θά ἦτο νὰ διασαφηνισθῇ ὑπὸ τινος τῶν ἐδικῶν νομισματολόγων ἢ ἐπὶ τῆς ψηφίδος παραστάσις ἀντιβαλλομένη πρὸς ὁμοίας ἐπὶ νομισμάτων καὶ δακτυλιοῖδων.

ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) Ἀριστοτέλους, Ζῶων ἱστ. 8,3 καὶ 9,10.—2) Ἡρόδοτου, V, 46.—3) Τοῦ αὐτοῦ, VI, 80.